

Nätverket Rädda kustfisket

Slutrapport för projektförstudien 250210 – 260630

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Leader Skåne Mitt Nordväst

Innehåll

Därför ett nätverk för kustfisket

1. Fler blir starkare
2. Kulturvärdet måste värnas
3. Minst betalar högst pris
4. Livsmedelsberedskap behöver kustfiskare
5. Småskaligt fiske kan utveckla kustsamhällen

Så har vi byggt upp nätverket

1. Kartläggning av andra aktörer
2. Möten, workshops och kontakter
3. Nyhetsbrev, folder, presentation och debattartiklar
4. Resor
5. Träff med riksdagsledamöter
6. Almedalen
7. Deltagare i nätverket

Kustfiskets identifierade utmaningar

1. Husbehovsfisket akut hotat
2. Marginaliserad grupp
3. Splittrad organisation
4. Förvaltningsfokus på storskalighet under lång tid
5. Minskade bestånd och ekosystem i obalans
6. Brister i infrastruktur och logistik

Nätverkets roll för kustfisket

1. Behov av en sammanhållande kraft
2. Styrkan i bredden
3. Stor kunskapsbas
4. Lokalt pilotprojekt
5. Nationell informationsspridning

Projektet Rädda kustfisket

1. Från samverkan till pilot
2. Brett underifrånperspektiv
3. Kustfiske i fokus 2027
4. Behov av konkreta åtgärder
5. Ingen annan på bollen
6. Pilotprojekt för andra att lära av

Aktiviteter och tidsplan

1. Ny märkning – Varsamt fångad fisk
2. Binäringslicens
3. Lokal infrastruktur
4. Strategi för framtidens kustfiske
5. Husbehovsfiske som kulturarv
6. Tidsplan

Budget

1. Projektledare på halvtid
2. Resor
3. Kommunikation och varumärke
4. Workshops och nätverkande
5. Påverkansarbete och möten
6. Konsulter och juridiskt stöd
7. Oförutsedda utgifter

Därför ett nätverk

Fler blir starkare

Kullens fiskareförening arbetade i många år ideellt för att värna och stärka husbehovsfisket och det småskaliga kustnära yrkesfisket. Vi bjöd in fiskare, myndigheter, politiker och allmänhet till öppna möten, skrev debattartiklar i lokal och nationell press, läste utredningar och skrev remissvar. Utan att nå något resultat.

När husbehovsfisket samtidigt drabbades av alltfler restriktioner och hotades av ett totalförbud, insåg vi att vi behövde få kontakt med andra människor med samma engagemang i fiskefrågan som vi hade. Därför bestämde sig KFF för att skapa Nätverket Rädda kustfisket och fick förstudien godkänd av Leader Skåne Mitt Nordväst i februari 2025.

Kulturvärdet måste värnas

Det uråldriga kustnära fisket är en förutsättning för levande kustsamhällen i vår tid.

Kustsamhällen behöver sina hamnar och hamnarna behöver sina fiskare – annars är risken överhängande att hamnarna bara blir kulisser tömda på innehåll, som lever upp några få sommarveckor och sedan står tomma.

Om fisket förbjuds försvinner snart fiskeredskapen och båtarna byggda för fiske. Och med det hotas kunskapen om hur, var och när man kan fånga matfisk. En tusenårig kunskap kan försvinna på ett decennium och sedan har vi inte längre kvar människor som vet hur man fiskar. Eller varför kustsamhällena växte fram som de gjorde.

Genom att värna fisket värnar vi historien, upprätthåller ett kulturarv och för det vidare till kommande generationer.

Minst betalar högst pris

Redan 2022 förbjöds allt husbehovsfiske i Skälderviken och södra Laholmsbukten och nu hotar ett förbud längs hela Sveriges kust, enligt utredningen En moderniserad fiskelagstiftning. Det innebär att det absolut minsta fisket får betala ett oerhört högt pris.

Husbehovsfiske har i alla tider varit en viktig och naturlig del av kustbefolkningens liv, det är ett fiske som aldrig hotat några bestånd och som bedrivs i samklang med ekosystemet.

Att förbjuda det fisket, samtidigt som all forskning pekar mot att det är det storskaliga industrifisket som hotar bestånden, innebär ett mycket hårt slag mot levande fiskelägen och breda hamnaktiviteter. Att samla människor i ett nätverk för kustfisket är ett försök att vända den utvecklingen.

Livsmedelsberedskap behöver kustfiskare

I en tid när alla pratar om livsmedelsberedskap och att alla måste hjälpas åt, framstår det som fel väg att gå att förbjuda erfarna husbehovsfiskare att sätta garn för att fånga matfisk. Både husbehovsfisket och det småskaliga yrkesfisket har spelat en viktig roll för Sveriges livsmedelsförsörjning vid tidigare kriser och de kan göra det igen.

Småskaligt fiske kan utveckla kustsamhällen

Ett levande kustfiske, där fisken distribueras och säljs lokalt genererar nya företag. Både små fiskaffärer, som köper lokalt fångad fisk och krogar som kan byta ut odlad norsk lax mot lokalt fångad plattfisk eller sill.

Så har vi byggt upp nätverket

Kartläggning av andra aktörer

Vi startade förstudiearbetet under våren och sommaren 2025 med att kartlägga aktörer som på ett eller annat sätt arbetar med fiskefrågor.

Sverige

Havs- och Vattenmyndigheten
Jordbruksverket
Naturvårdsverket
Livsmedelsverket
Länsstyrelserna
Lantbruksnätverket
Ekosystembaserade Havsförvaltningsområden
Marint Centrum i Simrishamn
BalticWaters i Stockholm
LIFE, Low Impact Fishers of Europe
Östersjöcentrum vid Stockholms universitet
Centrum för kritiska kulturarvsstudier, Göteborgs universitet
Göteborgs universitets Havsingång
Umeå marina forskningscentrum
Kattegatts kustvattenråd
Södra Bottenvikens kustvattenråd
SLU och SLU Aqua
Tjärnö marina laboratorium
Havets hus i Lysekil
Havsmiljöinstitutet
Naturskyddsföreningen
Sportfiskarna och andra sportfiskeföreningar
Svenska Insjöfiskares Centralförbund
Swedish Pelagic Federation
Lokala producentorganisationer som organiserar kustfiskare
Svenska Regionala Yrkesfiskare
Vi Svenska Fiskare
Gotlands Husbehovsfiskeförening
Laholmsbuktens husbehovs/fritidsfiskare
KIMO
Regionala nätverk för kustkommuner
Skärgårdsrådet
Skärgårdarnas Riksförbund
Östersjöuppropet i Simrishamn
Marint kunskapscenter i Malmö

Norden

Foreningen for Skånsamt Kystfiskeri PO
Naturskånsamt fiskeri på Thorupstrand
Aarhus universitet
Roskilde universitet
Foreningen Red Isefjord
Øresundsakvariet i Helsingør

Möten, workshops och kontakter

Eftersom Jordbruksverkets godkännande av vår ansökan dröjde från LAG:s beslut i februari till slutet av november, kom resorna i förstudien igång senare än planerat.

Den 27 februari 2025 hade vi en inledande workshop i Kullens fiskareförening, där vi drog upp riktlinjerna för förstudien.

8 mars 2025 - Projektpresentation Skånes Båtförbund, Båstad

22 mars 2025 - Projektpresentation Svanshalls hamnförening

5 augusti 2025 - Workshop Torekovs hamnförening

13-14 september 2025 - Projektpresentation Höganäs kommuns kulturdagar

29-30 september 2025 - Studiebesök och projektpresentation Thorupstrand, Danmark

13 oktober 2025 - Workshop Sveriges riksdag, Stockholm

16 oktober 2025 - Projektpresentation Baltic Waters och LIFE, Stockholm

17 oktober 2025 - Projektpresentation Östersjöcentrum, Stockholm

23 oktober 2025 - Studiebesök och intervju hos kustfiskare, Träslövsläge

24 oktober 2025 - Projektpresentation och intervju fiskerikonsult Länsstyrelsen, Halmstad

3 november 2025 - Projektpresentation Östersjöupproret, Simrishamn

3 november 2025 - Projektpresentation Marint Centrum, Simrishamn

23 november 2025 - Studiebesök och projektpresentation Gotlands

Husbehovsfiskarförening, Gotland

25 november 2025 - Projektpresentation Lerhamns hamnförening

28 januari 2026 - Studiebesök Roskilde Universitet, Danmark

28 januari 2026 - Studiebesök och projektpresentation Red Isefjord, Danmark

7 mars 2026 - Studiebesök och intervju kustfiskare skärgården, Stockholm

7 mars 2026 - Projektpresentation Skärgårdens Intresseföreningars Kontaktorganisation, Stockholm

9-16 mars 2026 - Studiebesök, projektpresentation och intervju hos flertalet kustfiskare och politiker i Östhammar, Gävle, Söderhamn, Hudiksvall, Sundsvall, Köpmansholmen och Örnsköldsvik

24 mars 2026 - Projektpresentation Råå Museiförening

26 mars 2026 - Projektpresentation LIFE

7 april 2026 - Projektpresentation Göteborgs Universitet

11 april 2026 - Studiebesök och intervju hos husbehovs- och kustfiskare Galleryda, Blekinge.

17 april 2026 - Politikerträff och workshop riksdag-, region- och lokalpolitiker, Nyhamnsläge och Torekov

22 april 2026 - Projektpresentation Malmö Universitet

28 april 2026 - Projektpresentation Länsstyrelsen Skåne och HaV

13 maj 2026 - Projektpresentation Miljöutskottet, Höganäs kommun

23-24 juni 2026 - Projektpresentation Almedalen, Gotland

25 juni 2026 - Projektpresentation "Kustfiskets framtid", Landsbygdsnätverket

Dessutom kontaktades ett flertal krögare runt om i Sverige, innehållsskapare med livsmedelsinriktning, opinionsbildare, kustfiskare och lokalpolitiker.

”Ni kommer att sakna våra nät den dagen krisen kommer”

Samtidigt som trålarna tillåts tömma Östersjön på sill, ligger ett lagförslag på regeringens bord om att totalförbjuda allt husbehovsfiske med nät, krok och ryssjor. Om lagen klubbas igenom är det den största förändringen för svenskt fiske någonsin, och konsekvenserna för vår livsmedelsberedskap i kristid blir katastrofala, skriver husbehovsfiskaren **Mathias Ravanis**.

DN.
DEBATT
251109

I tusentals år har människor i Sverige fiskat i hav och vattendrag med nät, långrev och olika typer av fångstburar, för sitt husbehov. Med en av Europas längsta kuststräckor har invånarna alltid haft en unik möjlighet att, på ett uthålligt och småskaligt sätt, kunna överleva på vad havet ger, eller i varje fall komplettera den föda vi finner på land med högvärdigt protein från fisk och skaldjur.

Tack vare den möjligheten har vårt lands befolkning lyckats överleva krig, orostider, missväxt och klimatförändringar under hela vår historia. I och med förslaget till ny fiskelag kan denna, i många fall helt livsavgörande möjlighet, bli ett minne blott.

Utredarna till det nya förslaget föreslår att ”den som fritidsfiskar med stöd av frifiskerätt endast ska få använda handredskap”. Punkt slut. Det är alltså endast yrkesfiskare med licens som ska få lov att använda nät, långrev eller fångstburar.

I den drygt 1300 sidor långa utredningen har det, för Sveriges försörjning i kristider, så viktiga husbehovsfisket trottats bort och övergått till ett ”fritidsfiske”, vilket enligt utredarna enbart bedrivs för rekreation.

Uppenbarligen har de många ”experter” som listas i utredningens inledning synnerligen dåliga historiska kunskaper om det svenska fisket – eller så är de helt enkelt ointresserade av det. De hade bara behövt gå tillbaka till de senaste två världskrigen för att inse att husbehovsfisket och det småskaliga kustfisket, framför allt med sillgarn, räddade vår befolkning undan svält.

Under båda världskrigen stoppades allt storskaligt fiske till havs på grund av mängder av minor i våra vatten. Rädningen blev alla de små rodd- och segelsnivor som fanns runt hela Sverige, skriver artikelförfattaren. Bild på sillafiske med nät, troligtvis Göteborgs södra skärgård, 1943.

seglande träbåtar. Statens livsmedelskommission instiftade en speciell fisknämnd, som såg till att sillen saltades och distribuerades vidare i landet för att hålla svälten borta.

Under andra världskriget var det samma sak: det storskaliga trålfisket omöjliggjordes av kriget och det var de små fiskebåtarna och husbehovsfiskarna som gjorde ett effektivt fiske möjligt.

Dessutom var alla fiskare – kust-, trål- och husbehovsfiskare – efter kriget rörande överens om att det aldrig förr hade funnits så mycket fisk som precis vid krigsslutet. Bestånden hade fått en chans att återhämta sig ute till havs och under krigsåren hade man bara skördat av överskottet, inne vid kusten.

Under båda världskrigen stoppades allt storskaligt fiske till havs på grund av mängder av minor i våra vatten. Rädningen blev alla de små rodd- och segelsnivor som fanns runt hela Sverige, skriver artikelförfattaren. Bild på sillafiske med nät, troligtvis Göteborgs södra skärgård, 1943.

Foto: TT

Statens livsmedelskommission instiftade en speciell fisknämnd, som såg till att sillen saltades och distribuerades vidare i landet, för att hålla svälten borta.

Den stora frågan är nu: Vad händer om det blir krig i morgon?

Med nuvarande fiskopolitik, i kombination med det nya lagförslaget, blir Sveriges befolkning, i stort sett, uttämmd av tolv industritrålare, som ska förse oss med livsmedel från ett minnerat innanhav – och som dessutom är helt beroende av billiga subventionerade, statliga drivmedel.

Om de inte lyckas fånga någon matfisk får vi sätta hoppet till ett antal fritidsfiskare, enbart utrustade med fiskespö, som ska försöka mätta en hungrande befolkning.

Det är skamligt att en utredning på regeringens uppdrag, som under tre års tid har förbrukat statliga resurser, inte ens har satt sig in i den historiska betydelsen av ett husbehovsfiske med rörliga redskap.

Varför vill man förbjuda allt fiske med mångdfångande redskap för alla utom yrkesfiskare? I utredningen hävdas att fritidsfisket med rörliga redskap strider mot EU:s gemensamma politik kring fritidsfiske och att det hotar fiskbestånd, marina däggdjur och fåglar.

Dessutom presenterar man inget som helst forskningsunderlag för dessa påståenden, av den enkla anledningen att sådana forskningsresultat inte existerar.

Däremot finns det en uppsjö av internationella, mycket alarmerande, forskningsrapporter om vilken skada fisket med bottenläpande redskap åsamkar havsbotten och vilken förödande påverkan den pelagiska trålningen har på våra fiskbestånd.

Ända är det inte detta fiske som myndigheterna vill stoppa. Utan i stället det småskaliga, uthålliga husbehovsfisket med rörliga redskap, som enligt en grundlig utredning av Statens lantbruksuniversitet 2015 endast landar mindre än 1 procent av den totala fångsten av fisk i Sverige per år.

I vårt grannland Finland är husbehovsfisket med nät, ryssjor och långrev skyddat i lag, på grund av den oerhört stora betydelse det har för livsmedelsberedskapen i händelse av kristid. Man kan bara hoppas att vår regering lär av vårt grannland, av vår historia och sätter stopp för detta vansinniga lagförslag.

Mathias Ravanis, båtbyggare, sågverksägare, författare och husbehovsfiskare

Nyhetsbrev, folders, presentationer och debattartiklar

Under våren 2025 tog vi fram en informationsfolder om nätverket, där förstudien presenterades. Vi uppdaterade Kullens fiskareförenings hemsida med information om projektet. Vi gjorde en powerpointpresentation inför workshopen i riksdagen hösten 2025.

Från och med november 2025 har vi regelbundet skickat ut ett nyhetsbrev till nätverkets medlemmar, som nu uppgår till 250 personer.

Medlemmar i nätverket har skrivit uppmärksammade debattartiklar om hotet mot husbehovsfisket i Dagens Nyheter 251018 och i Svenska Dagbladet 251005.

Resor

Vår målsättning har varit att använda förstudien för att skapa kontakt med andra husbehovs- och kustnära yrkesfiskare, forskare, debattörer, tjänstepersoner på myndigheter, politiker och andra med intresse för fiskefrågor. Detta har vi framför allt velat göra genom fysiska möten, eftersom vi är övertygade om att sådana möten blir med genuina och leder till mer varaktiga relationer. Därför har projektledaren genomfört en rad resor, som gett många värdefulla kontakter. Vi har träffat människor som är oundgängliga för nätverket och som bär på en bred och djup kunskap om kustfisket, ur många olika aspekter. Resorna vi genomfört är till:

Jylland i september 2025

Stockholm i oktober 2025

Halland i oktober 2025

Simrishamn i november 2025

Gotland i november 2025

Stockholm och Roslagen i mars 2026

Gästrikland, Hälsingland, Medelpad och

Ångermanland i mars 2026

Blekinge i april 2026

Träff med riksdagsledamöter

13 oktober 2025 blev projektledaren och Mats-Ola Wessman från Kullens fiskareförening inbjudna att komma till riksdagen och berätta om projektet och situationen för husbehovsfisket och det kustnära yrkesfisket. Det blev en mycket lärorik förmiddag med tio intresserade och engagerade riksdagsledamöter. Kontakter knöts och samtliga blev medlemmar i nätverket.

Jylland september 2025

17 april 2026 bjöd vi in till en träff i hamnarna i Nyhamnsläge och Torekov. Det var ett heldags-arrangemang med politiker från Höganäs och Båstad kommun, Region Skåne och riksdagen. Vesa Tschernij och Madeleine Lundin kom från Marint centrum, tillsammans med Höganäs kommuns hållbarhetsutvecklare, flera husbehovs- och yrkesfiskare och medlemmar i Kullens fiskareförening. Det blev en dag med diskussioner, redogörelser från fiskare och Marint centrum och intressanta samtal.

Almedalen

När utredningen En moderniserad fiskelagstiftning kom under hösten 2025, med ett förslag om ett totalt förbud för allt husbehovsfiske, bestämde vi oss för att ändra en del i planeringen för förstudien. Vi kände att det var nödvändigt att lägga mera kraft och fokus på husbehovsfisket och då beslutade vi att delta i Almedalen i juni 2026.

Under två dagar, 23–24 juni hade vi tillsammans med Gotlands Husbehovsfiskeförening en egen plats, Holmen 620. Den 23 juni arrangerade vi ett samtal om det småskaliga fiskets betydelse för att skapa en robust livsmedelsberedskap. Inbjudna debattörer var riksdagsledamot Joanna Lewerentz, länsfiskekonsulent Andreas Pettersson och projektledare Gunilla Rosenqvist från Uppsala universitet.

Den 24 juni arrangerade vi ett samtal om husbehovsfisket som en viktig kulturbärare in i framtiden. Inbjudna deltagare var riksdagsledamöterna Joanna Lewerentz och Hanna Westerén, fd länsfiskekonsulent Rolf Gydemo och PM Nilsson, vd på Timbro.

Förutom de två evenemangen samtalade vi med alla intresserade om småskaligt fiske, berättade om projektet och knöt nya kontakter.

Dessutom blev projektledaren inbjuden att vara med på ett seminarium den 25 juni, arrangerat av Landsbygdsnätverket, som en del av Östersjödagarna. Seminariet hade rubriken Vilken roll spelar kustfisket för framtidens svenska yrkesfiske?

Deltagare i nätverket

Nätverket har idag cirka 250 medlemmar, här följer en lista över några av dem:

Organisationer och föreningar

Fiskersamfundet på Thorupstrand, Jylland, Danmark

Søren Jacobsen, Foreningen for Skånsomt Kystfiskeri, Helsingør, Danmark

Torben Justesen, Red Isefjord, Danmark

Jörgen Hansen, forskare i Marin biodiversitet på Aarhus universitet, Danmark

Vesa Tschernij, Marint centrum, Simrishamn

Carl Dahlgren, Landsbygdsnätverket

Anders Lönneborg & Hans Ljungberg, Östersjöuppropet, Simrishamn

Konrad Stralka, BalticWaters, Stockholm

Christian Tsangarides & Aksel Ydrén, Low Impact Fishers of Europe, Stockholm

Henrik Svedäng m fl, Östersjöcentrum, Stockholm

Sebastian Linke, professor Globala studier, Göteborgs universitet

Viktor Vesterberg, forskare Globala studier, Göteborgs universitet

Monica Pettersson, Skärgårdarnas Riksförbund, Stockholm

Gunilla Söderqvist, Skärgårdens Intresseföreningars Kontaktorganisation, Stockholm

Lisa Bugge Nør Larsen, KIMO

Tobias Dahlin, Deep Sea

Deltagare i nätverket forts.

Länsfiskekonsulent Erika Axelson, Länsstyrelsen Halmstad
Länsfiskedirektör Linus Larliander, Länsstyrelsen Skåne
PM Nilsson, Timbro
Råå Museum, Helsingborg
Magnus Nilsson, Pensionat Furuhem, Båstad
Sébastien Boudet, LIVS, Stockholm
Håkan Juholt, Stockholm

By- och hamnföreningar på Kulla- och Bjärehalvön, Skåne

Husbehovs- och yrkesfiskare

Jens Henriksen, Lilla Bält, Danmark
Patrik Ingemarsson, Träslövsläge, Halland
Christer Hansson, Laholmsbuktens husbehovs- och fritidsfiskare
Christer Carlsson, SKIFO, Bohuslän
Carl-Åke Wallin, PO Kustfiskarna Bottenhavet, Hudiksvall
Tom Sundell, Gräsö Öregrund yrkesfiskarförening, Östhammar
Manjula Gulliksson, Köpmanholmen, Örnköldsvik
Anders Jansson, Ornö, Stockholms skärgård
Dennis Bergman, Gävle
Sören Tillberg, Lars-Ove Svensson m fl, Gotlands Husbehovsfiskare
Daniel Hörvin, Blekinge
Anders Svensson, Blekinge
Håkan Jansson, Blekinge
Stefan Nilsson, Blekinge
Karl-Erik Karlsson, Blekinge
Bengt Larsson, Ronneby
Jim Svensson, Pukavik, Blekinge
örger Jeppson, Lörby, Blekinge
Mikael Nord, Blekinge
Oskar Stenberg, Torekov
Magnus Gullander, Torekov
Olle Ivarsson, Torekov
Clement Lidbeck, Torekov
Bo Gunnarsson, Torekov
Lennart Jansson, Svanshall
Anders Jälkén, Svanshall
Petter Wallin, Svanshall
Jan Hansson, Klagshamns fiskareförening

Deltagare i nätverket forts.

Riksdags- EU- region- och lokalpolitiker

Sofie Eriksson, S

Per-Arne Håkansson, S

Thomas Kronståhl, S

Sofia Skönnbrink, S

Hanna Westerén, S

Anna Ingers, S

Ingela Stefansson, S

Joanna Lewerentz, M

Helena Storckenfeldt, M

Lars Johnsson, M

Ulrika Heindorff, M

Ann-Charlotte Hammar, M

Isabella Löwin, MP

Jan Riise, MP

Emma Nohrén, MP

Johan Ingvarson, MP

Anders Carlsson, C

Anna-Britta Åkerlind, C

John-Erik Jansson, C

Hans Forsberg, C

Victoria Tiblom, SD

Kustfiskets identifierade utmaningar

Husbehovsfisket akut hotat

Husbehovsfisket har varit hotat i flera år, med fler och fler restriktioner. Engagerade husbehovsfiskare har ofta mötts av ett stort ointresse från Havs- och Vattenmyndigheten, när de velat delta i förvaltningen av kustnära vatten. Men i och med utredningens förslag om ett totalförbud mot "fritidsfiske med mängdfångande redskap" är hotet akut. Beslut kommer tas av den nya regeringen efter höstens val och det är av stor vikt att vi kan fortsätta sätta fokus på allt som hotar att gå förlorat tillsammans med ett förbud.

Runt Kullaberg menar HaV att det krävs ett totalt fiskeförbud, även för husbehovsfiske, för att värna tumlarbeståndet. Samtidigt har inte HaV presenterat några fakta som visar i vilken utsträckning tumlare fastnar i husbehovs- eller yrkesfiskares garn. De har till och med sagt att de inte vet. Behovet av fakta kring tumlarbeståndet och mängden bifångst i garn är alltså mycket stort.

Marginaliserad grupp

Både husbehovsfiskare och småskaliga yrkesfiskare är en liten och marginaliserad grupp. Medelåldern är hög, många har slutat fiska under de senaste decennierna och HaV är oerhört restriktiva med nya licenser, vilket innebär att nyrekryteringen är i det närmaste obefintlig.

Myndigheten har stängt dörren för möjligheten att varva husbehovsfiske med annat arbete, så kallat binäringsfiske, med hänvisning till EU-regler. Samtidigt är binäringsfiske det vanligaste kustnära fisket i Finland.

Marint centrum och BalticWaters arbetar båda för att industrifisket ska växla om till ett fiske mer inriktat på humankonsumtion, men i deras framtidsscenarier finns inte små garnfiskare med. De riktar istället in sig på mindre trålare, som kan förse större fiskberedningsindustrier med en regelbunden råvara.

Det innebär att det finns behov av en aktör som kan – och nu citerar vi Vesa Tschernij från Marint Centrum – "skapa ett attraktivt narrativ om kustfiskets roll och framtid".

Splittrad organisation

Många husbehovsfiskare är inte organiserade alls, annars i olika små föreningar, utan större samarbete med varandra. Och kustfiskarna är organiserade i en uppsjö, lokala producentorganisationer. Några har gått med i den nya centralorganisationen Vi Svenska Fiskare, medan andra, både längs Västkusten och från Blekinge och norrut längs Östersjön, menar att Vi Svenska Fiskare domineras av de pelagiska industritrålarna och har därför valt att stå utanför. Några av dem har organiserat sig i Svenska Regionala Yrkesfiskare, men vissa producentorganisationer står utanför även den.

Det är alltså en mycket splittrad bild, en näring i stort behov av ett övergripande samarbete för att kunna spela en angelägen roll i framtiden.

Förvaltningsfokus på storskalighet under lång tid

Förvaltningen av haven har sedan 80-talet varit inriktad på ekonomiskt starka aktörer, vilket lett fram till dagens situation där vi har ett storskaligt trålfiske som bygger på kvantitet, inte kvalitet. En stor majoritet av all fångst blir inte humanföda, utan djurfoder i danska foderfabriker. Det gäller till exempel 90 procent av all sill och skarpsill som fiskas i Östersjön.

Kustfiskare har sett vikande bestånd, på västkusten yrkesfiskas i princip bara skaldjur och längs Östersjön höjs röster för en paus för industrifisket.

2027 kan, i och med regeringens nya uppdrag till HaV, innebära en vändpunkt. HaV har fått i uppdrag att, i samråd med Jordbruksverket, utvärdera systemet med säljbara kvoter, som infördes i det pelagiska fisket 2009. Bland annat ska de titta på hur kvotsystemet har påverkat det kustnära fisket, tillgången till lokalt fångad fisk och effekterna på krisberedskapen.

Minskade bestånd och ekosystem i obalans

All forskning pekar på ett ekosystem i obalans, vilket framför allt påverkar det småskaliga, kustnära fisket. Längs Östersjön vittnar fiskare om katastrofalt minskade fångster, torsken har mer eller mindre försvunnit runt hela Sverige, bottnar är i dåligt skick, syrebrist hotar och de ökande säl- och skarvpopulationerna upplevs som ett hot.

EU-parlamentets ja till Östersjörapporten, som bland annat förordar ett trålstopp i Östersjön, är ett tydligt bevis för allvaret.

Brister i infrastruktur och logistik

Tidigare fanns en infrastruktur kring det kustnära garnfisket. Regionala grossister körde runt i hamnarna och köpte upp garnfiskarnas fångster. Idag finns mycket lite av det kvar. Det innebär till exempel att svenska yrkesfiskare i Öresund kör sin fångst till danska Gilleleje, eftersom de inte kan sälja den på närmare håll. Utan en logistiklösning kan inte konsumenter få tag på lokalt fångad, färsk fisk utan hänvisas istället till butikernas frysdiskar, där största delen av råvaran är importerad.

Nätverkets roll för kustfisket

Behov av en sammanhållande kraft

Genom arbetet med förstudien har vi insett att det finns ett stort behov av en aktör som kan verka sammanhållande och gränsöverskridande. Nätverket kan spela den rollen. Vi skulle kunna identifiera gemensamma frågor som en bred majoritet av fiskarna kan skriva under på. Vi har värdefulla kontakter med forskare och förmågan att presentera gemensamma slutsatser på ett lättillgängligt sätt.

Styrkan i bredden

Rädda kustfisket är ett brett nätverk – med yrkesverksamma fiskare, fritidsfiskare, engagerade privatpersoner, bya- och hamnföreningar, krögare, forskare i olika discipliner, myndigheter, politiker och opinionsbildare. Att kunna binda samman människor från vitt skilda håll är en styrka, som behövs i en tid när många agerar i sin egen lilla värld.

Stor kunskapsbas

Genom alla de fysiska möten vi haft under förstudien har vi byggt förtroende och lärt känna både yrkesverksamma fiskare och fritidsfiskare, som tillsammans äger stor kunskap och djupa erfarenheter. Detta innebär att vi kan förankra våra visioner och mål på ett brett vis – både geografiskt och hos en stor grupp.

Nationell informationsspridning

Nätverkets nyhetsbrev och breda kontaktnät innebär att vi kan sprida information och kunskap på ett nationellt och även nordiskt plan.

Projektet Rädda kustfisket

Från samverkan till pilot

Vår ursprungliga plan var att göra ett brett samverkansprojekt, för att kunna arbeta vidare med fiskefrågorna över stora delar av Sverige. Men bland annat på grund av Jordbruksverkets väldigt långa handläggningstider – där vi inte fick den första utbetalningen förrän efter tio månader, vilket blev besvärligt då vi fick ligga ute med förstudiens stora resekostnader under lång tid – har vi tvingats inse att tiden inte räcker till för ett så stort projekt. Och eftersom 2027 är året då husbehovsfiskets framtid ska beslutas och året då kustfisket för första gången på allvar finns med på HaV:s agenda, är vi övertygade om att det är nu vi måste genomföra projektet. Det kan inte vänta.

Brett underifrånperspektiv

Under förstudien har vi förankrat projektets analys och mål runt om i Sverige, men med tyngdpunkt i vårt eget Leaderområde. Bland annat i flera lokala föreningar på Kullahalvön, Bjärehalvön och i Helsingborg. Vi har ett starkt stöd i lokala bya- och hamnföreningar, bland annat på Råå, i Strandbaden, Nyhamnsläge, Lerhamn, Mölle, Arild, Svanshall och Torekov. Vi har presenterat nätverket på föreningsmöten och mötts av människor som ser nytta av projektet och gärna vill bidra på olika sätt.

Vi har även förankrat projektet i Höganäs och Båstad kommun och bland lokala krögare och livsmedelshandlare som gärna deltar i arbetet för att kunna servera mer lokalt fångad fisk.

Lax, Strand Hotell Arild

Kustfiske i fokus 2027

Mycket talar för att 2027 blir året då kustfiskets framtid avgörs och i den processen kan vi spela en viktig roll. Från att yrkesfisket totalt har dominerats av storskaligt industrifiske för foderproduktion kommer nu krav på trålförbud, både från en engagerad allmänhet och från EU-parlamentet. Samtidigt ska en ny regering ta ställning till utredningen En Moderniserad Fiskelagstiftning och utredarnas förslag om ett totalförbud mot allt husbehovsfiske.

Projektet vill fortsätta arbeta för att rädda husbehovsfisket och ta fram en strategi för hur det kustnära fisket kan bli livskraftigt och spela en roll för både konsumenter och livsmedelsberedskap.

Behov av konkreta åtgärder

Vi har identifierat en rad konkreta åtgärder, som vi tror kan vara betydelsefulla för att stärka det småskaliga kustfisket, både yrkesfisket och fisket för husbehov, åtgärder som vi skriver mer om under Aktiviteter och tidsplan nedan. Vår analys bygger på intervjuerna vi gjort med de husbehovs- och kustfiskare vi träffat under förstudien och åtgärderna är:

*Lokal förvaltning
Ny märkning – Varsamt fångad fisk
Binäringslicens
Lokal infrastruktur
Framtidsstrategi för kustfisket
Husbehovsfiske som kulturarv*

Ingen annan på bollen

Efter arbetet med förstudien och samtal med bland annat Vesa Tschernij på Marint Centrum har vi insett att det finns ett tomrum i det offentliga rummet kring kustfisket. Pelagikerna är oerhört välorganiserade, med egna lobbyister i Stockholm och Bryssel. BalticWaters och Marint Centrum arbetar för en välfungerande livsmedelsproduktion av fisk, med fokus på fångst från mindre trålare. Men ingen arbetar systematiskt för kustfisket, varken yrkesfisket eller husbehovsfisket.

Projektet Rädda kustfisket vill ta den bollen.

Pilotprojekt för andra att lära av

Rädda kustfisket skulle – i nära samarbete med lokala krögare, fiskare, föreningar och kommunerna i Höganäs och Båstad – arbeta fram förslag för hur de konkreta åtgärderna ovan skulle kunna förverkligas och fungera i praktiken.

Projektet vill bjuda in till två nätverksträffar, i Höganäs och Båstad, för att visa hur vårt lokala pilotprojekt skulle kunna appliceras i andra kommuner och regioner. Vi vill också arrangera två workshops med lokala krögare, som får träffa kustfiskare och laga mat på lokalt fångad, nyupptagen fisk.

Aktiviteter och tidsplan

Lokal förvaltning

Förvaltning av havet på lokal nivå skulle ge de människor som bäst känner havet och fiskevattnen delaktighet i besluten som fattas. Lokala fiskares kunskap och erfarenhet skulle tas tillvara, istället för att som nu ofta ignoreras. Dessutom slår ny forskning fast att fiskbestånden skiljer sig åt betydligt mer än man tidigare trott och därför i större utsträckning måste förvaltas lokalt och regionalt.

Alla skulle kunna rapportera bifångst och på så sätt ge HaV kunskap om till exempel hur många tumlare runt Kullaberg som faktiskt fastnar i fiskegarn.

Projektet vill ta reda på hur en bifångstrapportering skulle kunna organiseras och ta initiativ till workshops med SLU och HaV, för att diskutera möjligheten för det småskaliga fisket att bli mer delaktigt i förvaltningen.

Ny märkning – Varsamt fångad fisk

Varsamt fångad fisk, en helt ny märkning av fisk, inspirerad av den danska NaturSkånsom. En märkning som inte bara bygger på hotade bestånd, utan på att fisken är varsamt fångad. Med passiva redskap, på ett sätt som inte skadar botten eller hotar bestånd. I Danmark har märkningen funnits i många år och i vanliga matbutiker kan man köpa fiskfilé märkt NaturSkånsom, med fångstplats, fiskare och tid då den drogs upp. En enkel märkning som gör det enkelt för konsumenterna att veta vilken sorts fisk man köper.

Projektet vill ta reda på hur en sådan märkning skulle kunna introduceras i Sverige, bland annat genom att resa till Danmark och lära av Foreningen for Skånsomt kystfiskeri. Prata med yrkesfiskare, berörda myndigheter, politiker, konsumenter, krögare, fisk- och livsmedelshandlare. Vi skulle kunna ta fram en logga för märkningen och en plan för hur den skulle kunna förverkligas.

Binäringslicens

Många kustfiskare menar att en kombination av fiske och annan försörjning är modellen för framtiden. I en tid när bestånden sviktat och yrkesfisket till stor del är inriktat på kvantitet istället för kvalitet kan binäringslicens för husbehovsfiskare innebära ett lyft för näringen och ett sätt för svenska konsumenter att äta mer lokalt fångad färsk fisk. I Finland är binäringsfisket större än det renodlade yrkesfisket, i Sverige är det förbjudet, med hänvisning till EU-regler.

Projektet vill ta reda på hur det kan vara så. Vi vill besöka Finland, för att lära av dem. Vi vill prata med berörda myndigheter och politiker och arbeta fram ett förslag för att binäringsfiske ska bli tillåtet även i Sverige.

Insatser mot säl & skarv

Bestånden av både säl och skarv ökar runt Sveriges kust, vilket innebär ytterligare konkurrens om de svaga fiskbestånd som finns kvar. Att doppa skarvägg i olja för att hindra utvecklingen av nya fåglar är en beprövad och kostnadseffektiv skyddsjaktsmetod, som använts i vissa svenska regioner.

Projektet vill undersöka möjligheten att utöka oljedoppning av skarvägg, för att hejda ökningen av bestånden.

Lokal infrastruktur

Om kustfisket ska överleva måste det kunna erbjuda krogar och konsumenter lokalt fångad, färsk fisk. Kan kustnära fiskare i större utsträckning använda digitala lösningar för att nå konsumenterna? Kan de gå samman och dela på små filémaskiner och frysanläggningar för att snabbt kunna ta hand om fångsten, även om köparna inte är där när de kommer i hamn? Vilka regler styr hanteringen av färsk fisk och kan de anpassas efter en ny verklighet? Kan konsumenter börja äta nya fisksorter, som inte är hotade?

Projektet kan undersöka dessa frågor på ett lokalt och regionalt plan och hitta lösningar som även kan fungera nationellt.

Framtidsstrategi för kustfisket

Kustfisket behöver presenteras för världen så att både allmänhet och politiker förstår att det behövs. Både för vår livsmedelsberedskap och för en positiv utveckling av kustsamhällen. Den erfarenhet och kunskap som finns, både hos fiskare och forskare, behöver sammanställas. Gränsöverskridande analyser behöver göras och presenteras på ett attraktivt och lättillgängligt vis.

Projektet har kontakterna, kunskapen och kompetensen att ta fram en strategi för framtidens kustfiske.

Husbehovsfiske som kulturarv

Kustbefolkningen har fiskat för sitt husbehov i tusentals år, så länge människor har levt vid kusterna. Det är ett fiske som betytt mycket för liv, hälsa och utveckling. Samhällen har växt fram på grund av det havet och de stora sjöarna gett, kunskap har gått i arv och blivit en del av identiteten. Det är ett kulturarv som betyder oerhört mycket för både kustbygder och människorna som lever där. Det är dags att det äldsta fisket blir klassat som immateriellt kulturarv. Projektet vill initiera en process att få med husbehovsfisket på UNESCO:s lista över immateriellt kulturarv, där klinkbyggnadstekniken att bygga de båtar som människor fiskat med genom århundraden redan finns med.

Tidsplan

Projektet sätter igång hösten 2026 och pågår hela 2027, med slutrapport under våren 2028.

Budget

Projektet Rädda kustfisket syftar till att skapa förutsättningar för ett livskraftigt och hållbart kustnära fiske i Sverige genom att bygga ett starkt nätverk, ta fram konkreta pilotåtgärder och öka kunskapen hos beslutsfattare, allmänhet och näringsliv.

Budgeten är utformad för att möjliggöra ett effektivt genomförande av projektets kärnaktiviteter under perioden 2026–2027.

Projektledare på halvtid

Rädda kustfisket anlitar Susanne Ravani som projektledare på halvtid under 50 veckor från oktober 2026 till december 2027, 625.000 kr

Resor

Studieresa till Finland (binäringsfiske), 30.000 kr

Studieresa till Danmark (märkning och kustfiske), 5.000 kr

Kommunikation och varumärke

Logga "Varsamt fångad fisk", 20.000 kr

Informationsmaterial (folder, tryck, layout, spridning), 30.000 kr

Workshops och nätverk

Krögarmöten, 20.000 kr

Lokala nätverksträffar, 20.000 kr

Talare/resor/logi, 20.000 kr

Påverkansarbete och möten

Riksdagspresentation, 15.000 kr

Övriga mindre arrangemang, 20.000 kr

Konsulter och juridiskt stöd

Extern expertis inom fiskelagsstiftning, nationellt och EU, juridisk analys av binäringsfiske, stöd för framtagning av märkning, eventuella remissvar, 100.000 kr

Oförutsedda utgifter ca 5% 45.250 kr

TOTAL BUDGET 950.250 kr

30 juni 2026.
Rapport framtagen av Kullens
fiskareförening genom projektledare
Susanne Ravani.